sion, Vokietija). Tyrimų metu užfiksuota daug magnetinio lauko anomalijų, pagal kurias galima spręsti apie pastatų, ugniaviečių, ūkinių duobių bei stulpaviečių išsidėstymą bei nustatyti kultūrinio sluoksnio išplitimo gyvenvietėje ribas (3 pav.).

Opstainys (Vilkyškiai) hillfort and the settlement at its foot

25 m^2 were excavated at the settlement site at the foot of Opstainys (Vilkyškiai) hillfort (Pagėgiai municipality) in 2010 and a cultural layer up to 1.2 m thick with two storage pits (Figs. 1–2) and sherds of hand built ceramics with rough, smooth, and burnished surfaces, that date to the 1st – early 2nd millennium was discovered. In the autumn, S. Messal and M. Daniels, employees of the *Römisch–Germanische Kommission (Germany),* surveyed the hillfort and settlement site with a magnetometer (Fig. 3).

Rokas Kraniauskas

Kuršių gyvenvietės Palangos dvaro sodybos teritorijoje

Palangos dvaro sodybos teritorijoje (botanikos parke) iki šiol buvo du gerai žinomi ir tyrinėti archeologijos paminklai: Birutės kalnas – piliakalnis su į P esančia įtvirtinta papėdės gyvenviete, XIV a. naudotas kaip alkvietė, ir Žemaičių kalnelio senovės gyvenvietė (1 pav.). Archeologas prof. habil. dr. V. Žulkus 1976 m. kalno aikštelėje ištyrė 111 m^2 plotą, 1983 m. pratęsus tyrimus – dar 153 m^2 plotą, papėdės gyvenvietėje – 254 m^2 plotą, 1990 m. papėdės gyvenvietėje – dar 97 m^2 plotą (*ATL 1982 ir 1983 metais*, V., 1984, p. 43–46, *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. I, p. 62–65). 1993 m. KU organizuotoje ekspedicijoje papėdės gyvenvietėje ištirtas dar vienas 65 m^2 plotas (*ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 94–96). Šių tyrimų metu išskirti 6 apgyvendinimo horizontai, datuojami nuo romėniško laikotarpio iki XVI a. Gausiausia archeologinė medžiaga ir nepertraukiamas apgyvendinimo tarpsnis yra iš X–XII a. – Pietinio Kuršo klestėjimo laikotarpio. 1990 ir 1991 m. apie 90 m į R nuo Birutės kalno tyrinėtas 350 m^2 plotas Žemiečių kalnelyje. Čia kaip ir Birutės kalne aptikta senovės gyvenvietė su panašiais kultūriniais sluoksniais, datuojamais nuo I tūkst. vidurio iki XIV a. (*ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. I, p. 66–68). Abiejose vietose taip pat aptikti vėlyvesni senkapiai.

Postūmį naujiems archeologiniams tyrimams jau žinomų archeologijos paminklų aplinkoje ir platesnėje dvaro sodybos teritorijoje davė Palangos savivaldybės parengtas ir bendrai su ES lėšomis finansuojamas botanikos parko renovacijos projektas. Deja, pradinėje projekto fazėje archeologinis paveldas nebuvo deramai įvertintas, žemės judinimo darbai atlikti be archeologų žinios. Tik atsitiktinių praeivių dėka KPD Klaipėdos teritorinis padalinys buvo informuotas apie technologinių perkasimų suardytus nežinomus kultūrinius sluoksnius ir išmėtytus radinius. Darbai buvo sustabdyti, o rangovai įpareigoti atlikti archeologinius tyrimus.

BRIAI archeologinius tyrimus ir žvalgomuosius tyrinėjimus Palangos dvaro sodyboje vykdė 2010 m. rugsėjo–lapkričio mėnesiais. Įvertinus žinomus archeologinius duomenis ir planuojamų žemės darbų apimtis, archeologiniai tyrimai parke suplanuoti dviem tuo pat metu vykdomais etapais. Pirmuoju etapu planuota atlikti žvalgomuosius archeologinius

0 250 m

1 pav. Archeologinių tyrimų Palangos dvaro sodybos teritorijoje situacijos planas: 1. Birutės kalnas – piliakalnis su įtvirtinta gyvenviete (III, X–XIII, XVI a.); 2. Žemaičių kalnelis – gyvenvietė (iki X, XII–XIII a.); 3. Pietinė gyvenvietė (III a., I tūkst. pabaiga, XI–XIII a.); 4. Roužės gyvenvietė (XI a.); 5. Kapinynas (XII–XIII a.); 6. Kapinynas (II–III a.); A – kultūrinio sluoksnio paplitimas; B – spėjamas vandens telkinys; C – Palangos dvaro sodybos teritorija. R. Kraniausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation on the grounds of Palanga Manor: 1. Birutė hill – hillfort with a fortified settlement (3rd, 10th–13th, 16th centuries); 2. Samogitian hill – settlement (until the 10th century, 12th–13th centuries); 3. S settlement (3rd century, late 1st millennium, 11th–13th centuries); 4. Roužė settlement (11th century); 5. cemetery (12th–13th centuries); 6. cemetery (2nd–3rd centuries); A – the incidence of the cultural layer; B – the suspected body of water; C – the grounds of Palanga Manor.

tyrinėjimus parko teritorijoje tose vietose, kur numatoma kasti technologinius perkasimus laistymo sistemai, drenažui ir apšvietimo kabeliui, nustatyti, ar žemės darbų metu nebus pažeisti nežinomi archeologiniai objektai. Žvalgomieji tyrinėjimai buvo atliekami kasant 2x2 m (36), 2x1 m (1), 1x1 m (4) dydžio šurfus, kurių iš viso iškasta 41 (bendras jų plotas 150 m^2). Žvalgomųjų tyrinėjimu metu šurfai buvo kasami tik iki kultūrinio sluoksnio. Ši metodika pasirinkta tam, kad gyvenvietės kultūrinis sluoksnis būtų kuo mažiau ardomas, atliekama tik kultūrinio sluoksnio lokalizacija erdvėje paminklosauginiais tikslais.

Antrojo etapo tikslas buvo išsamūs archeologiniai tyrimai naujai surastose gyvenvietėse, ištiriant statybos darbų metu suardytas jų atkarpas. Tyrimų metu siekta identifikuoti, datuoti ir moksliškai interpretuoti naujai surastas gyvenvietes. Nuodugnių archeologinių tyrimų metu iškasti du plotai: P1 – 66 m^2 ir P2 – 85,5 m^2.

Erdvė, kurioje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, pasižymi savita geografine raida dėl stiprios jūros įtakos. Einant nuo dabartinės kranto linijos į R iki H_{abs} 4,50 m, 200 m pločio atkarpa tęsiasi Litorinos jūros terasa, kurioje jau istoriniais laikais vėjų suformuotos mums įprastos kopos. Už kopų terasa baigiasi peraukštėjimu, vidutiniškai nuo H_{abs} 4,50 m iki H_{abs} 8,50 m, žyminčiu Litorinos jūros krantą. Toliau į R tęsiasi antroji apie 400 m pločio terasa, žyminti Baltijos ledyninio ežero priekrantę. Antroji terasa taip pat baigiasi peraukštėjimu nuo H_{abs} 9,00 m iki H_{abs} 13,50 m – Baltijos ledyninio ežero kranto pylimu, ryškiai išsiskiriančiu žvalgytos parko teritorijos R dalyje.

Atliekant kasinėjimus abiejose terasose neaptikta archeologams įprasto ledyno palik-

2 pav. Stratigrafija šurfe 38: 1 – pustytas smėlis, 2 – kultūrinis sluoksnis, 3 – įžeminis smėlis. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 2. The stratigraphy in test pit 38: 1 – blown sand, 2 – cultural layer, 3 – sterile sand.

to įžemio, paprastai po skurdžiu dirvožemiu atidengiamas smulkus balkšvas smėlis. Šis smėlis yra stipriai pustytas, pakrantės kraštovaizdis buvęs labai dinamiškas, senieji žemės paviršiai, taip pat ir kultūriniai sluoksniai gali atsidurti kelių metrų gelmėje, ar atvirkščiai – būti išpustyti ir sunykę. Dėl šios priežasties visuose šurfuose, kastuose antrojoje terasoje, buvo atliekami gręžiniai rankiniu grąžtu.

Stratigrafinė žemės sluoksnių situacija keičiasi palypėjus iš antrosios terasos į Baltijos ledyninio ežero kranto pylimą, apie 600–700 m nutolus nuo dabartinio Baltijos jūros kranto. Čia ledyno paliktas įžemis lengvai atskiriamas – tai smulkus kompaktiškai susiklostęs geltonas smėlis (2 pav.). Tačiau vėjų pustytas smėlis (stiprūs pustymai vykę XVI–XVIII a.) taip pat nugulęs ir ant pylimo virš H_{abs} 13 m, kur dengia senąjį žemės paviršių bei kultūrinius sluoksnius.

Žvalgomieji tyrimai šurfais pradėti nuo Baltijos ledyninio ežero kranto pylimo, ties dabartiniais botanikos parko administracijos

0 5 cm

3 pav. Žiesta XII–XIII a. pradžios keramika iš ploto 1 ir šurfo 38. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 3. Hand thrown ceramics from the 12th – early 13th centuries from area 1 and test pit 38.

0 3 cm

4 pav. X–XI a. sidabro lydinys iš šurfo 34. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 4. The 10th–11th-century piece of silver alloy from test pit 34.

pastatais. Jau viename iš pirmųjų šurfų (38) (2 pav.) aptiktas nežinomos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Šurfas iškastas iki įžemio, nes kultūrinis sluoksnis jame jau buvo perkastas ir suardytas. 20 cm storio kultūriniame sluoksnyje, glūdinčiame po 25 cm storio pustyto smėlio sluoksniu, aptikta pora žiestos keramikos šukių, dekoruotų bangelės ir linijų motyvu. Tai gerai žinoma kuršiška keramika, datuojama XII–XIII a. pradžia (3 pav.). Žemės paviršiaus reljefe išsiskiriančioje apie 60 m skersmens pakilumoje iki kultūrinio sluoksnio iškasti dar 3 1x1 m dydžio ir 1 2x1 m dydžio šurfas. Kultūrinio sluoksnio viršutinė riba – lengvai identifikuojama tamsiai juoda žemė, kurioje pastebimi nedideli degėsiukai ir molio tinko fragmentai. Kultūrinio sluoksnio paplitimas nustatytas iki 100 m atstumu į P nuo botanikos parko administracijos pastato (1 pav.).

Žvalgymai šurfais toliau buvo tęsiami į R ir Š nuo administracijos pastato, reprezentacinėje parko pievelėje ir šalia šiltnamių esančiame darže. Šurfe 35 kultūrinis sluoksnis aptiktas 1,2 m gylyje, po 80 cm supustyto smėlio sluoksniu. Šurfe 34, kastame ledyninio ežero pylimo šlaito viršuje, kultūrinis sluoksnis glūdi 1,3 m gylyje, po paaukštintu dabartiniu žemės paviršiumi ir pustyto smėlio sluoksniu. Šiame šurfe laimingo atsitiktinumo dėka pačiame kultūrinio sluoksnio paviršiuje aptiktas kaltas sidabro lydinys (4 pav.). Jis stačiakampio pjūvio, 12 cm ilgio, 1,3 cm pločio ir 4 mm storio, sveria 62 g, naudotas kaip žaliava ar atsiskaitymo priemonė, greičiausiai importuotas iš Skandinavijos, datuojamas X–XI a.

Kultūrinis sluoksnis aptiktas dar 4 šurfuose, 370 m ilgio atkarpoje į Š nuo administracijos pastato, einant išilgai Baltijos ledyninio ežero kranto pylimu. Šurfuose, kastuose į R, ties Vytauto gatve kultūrinis sluoksnis jau nepastebimas. Jis koncentruojasi ties minėto pylimo šlaitu, 530 m ilgio, 20–60 m pločio juostoje (1 pav.). Tai gana didelis iki 3 ha plotas, kuriame įvairiu metu gyventa kuršių jų klestėjimo laikotarpiu X–XIII a. pradžioje.

Antrojoje terasoje kultūrinis sluoksnis aptiktas tik dviejuose šurfuose. Šurfe 46, kastame tarp Birutės kalno ir Žemaičių kalnelio, kultūrinis sluoksnis – juosvas smėlis su perdegusiais akmenimis – aptiktas 50 cm gylyje. Sluoksnio paviršiuje surasta pusė molinio verpstuko. Iki šiol manyta, kad šie du pamink-

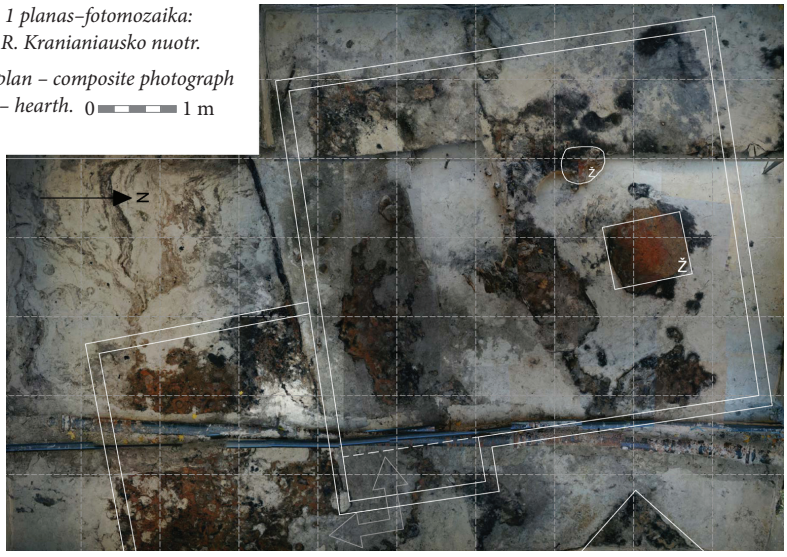
lai yra lokalūs, tačiau juos reikėtų sujungti į vieną grupę. Visai netikėtai kultūrinis sluoksnis – juosvas smėlis su angliukais, degęs molio tinkas ir perdegę akmenys – aptikti apie 400 m į Š nuo Birutės kalno kastame šurfe 9, 1,1 m gylyje. Greičiausia tai periferijoje buvusi sodyba. Likusiuose šurfuose kultūrinio sluoksnio nesurasta, vietomis fiksuotas tiktai senasis žemės paviršius – humusingas smėlio sluoksnis, glūdintis tarp 1 ir 2 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus.

Plotas 1 (P1) kastas apie 60 m į R nuo grafų Tiškevičių rūmų (1 pav.). Tyrimų plotui vieta parinkta orientuojantis pagal iškastą tranšėją laistymo sistemos vamzdžiui, kurios sienelėse aiškiai matėsi 10–15 cm storio kultūrinis sluoksnis – juosvas smėlis su perdegusiu molio tinku. Kultūrinis sluoksnis, besitęsiantis P–Š kryptimi 60–110 cm gylyje nuo H_{abs} 8,50 m, atsektas maždaug 70 m ilgio tranšėjos atkarpoje. Einant tranšėja į Š nuo tyrimų ploto, kultūrinis sluoksnis nuolat leidosi žemyn, ir toliau buvo pasiekiamas tik gręžiniuose 2–2,4 m gylyje. Pradinis P1 dydis buvo 5x10 m, pats plotas orientuotas išilgai tranšėjai Š–P kryptimi. Vėliau plotas padidintas dviem 2x7 m ir 2x1 m dydžio išpjovomis į V. Bendras P1 tyrinėtas plotas tokiu būdu sudarė 66 m^2.

P1 paviršius iki 25–30 cm gylio yra suformuotas prieš apželdinant parką. Tada dideli plotai buvo užpilti atvežtu moliu, sulaikančiu drėgmę ir neleidžiančiu išpustyti smėlio. Giliau po šiuo moliu buvo kasamas pustytas smėlis, ir tik P1 V krašte po molio sluoksniu pastebėtas ankstesnis dirvožemio sluoksnis – senasis žemės paviršius – *1 horizontas.* Tai 4–6 cm storio humusingo juodžemio sluoksnis. Iš šio horizonto P1 V pusėje buvo įkasta 80–90 cm skersmens ūkinė duobė. Ji apvali, įgilinta iki 60 cm nuo 1 horizonto paviršiaus, perkasant žemiau esantį gyvenvietės kultūrinį sluoksnį. Preparuojant duobę, joje surasta kaltos geležies vinukų, nedidelių tamsiai rudai glazūruotos keramikos šukių, dalis raudonos molio plytos. Pagal šiuos radinius 1 horizon-

5 pav. Ploto 1 planas–fotomozaika: ž – židinys. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 5. The plan – composite photograph of area 1: ž – hearth. 0 1 m

6 pav. Sudužęs puodas plote 1 in situ. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 6. A broken pot in situ in area 1.

7 pav. Galąstuvai iš plotų 1–2. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 7. Whetstones from areas 1–2.

tas datuojamas XIX a. pabaiga ir tai yra grafo Tiškevičiaus laikų parko žemės paviršius.

Po 1 horizontu visame ploto paviršiuje buvo kasamas baltas, smulkus pustytas pajūrio smėlis. Iškart po smėlio sluoksniu pradėtas atidenginėti *2 horizontas* – gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, susidedantis iš tamsiai pilko smėlio su gausiomis angliukų ir molio tinko priemaišomis. 2 horizontas glūdi 60 cm gylyje P1 V dalyje ir iki 1 m gylyje P1 R dalyje, nes tiriamame plote pastebimas nuolydis į R nuo H_{abs} 7,94 m iki H_{abs} 7,60 m. Atidenginėjant kultūrinio sluoksnio paviršių pasirodė, kad pustymų metu vietomis išpustytas senasis dirvožemis bei viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis, nes viršutinės gyvenvietės struktūros – akmenys, dalis keramikos – gulėjo ne kultūriniame sluoksnyje, bet buvo jo paviršiuje užneštos smėliu.

Nuėmus smėlį ir skutant kultūrinį sluoksnį, apsibrėžė aiški erdvė, kurioje koncentravosi molio tinkas ir degėsiai, – spėjamo *pastato* vieta. Norint užčiuopti pastato V kraštą, padaryta jau minėta išpjova. Palaipsniui valant atidengtos pagrindinės gyvenamojo statinio struktūros ir apibrėžtas jo perimetras (5 pav.). Neaiški liko tik pastato R riba, kuri buvo suardyta dar prieš keletą dešimtmečių čia pakloto vamzdžio. Kadangi spėjamu pastato perimetru nerasta stulpaviečių, jis buvęs rentinės struktūros, orientuotas Š–P kryptimi. Pastato ilgis buvo apie 6 m, plotis V–R kryptimi apie 4,5 m. Pastatas turėjo ūkinės paskirties 2x3 m dydžio priestatą iš PR pusės ir įėjimą iš R pusės.

Pastato viduje ties Š sienos centru H_{abs} 7,59 m surastas 1,1 m skersmens ryškiai rausvos oksidacinės spalvos molinis *židinio* padas. Jis paklotas ant natūralaus smėlio, yra 10 cm storio centrinėje dalyje ir plonėja į kraštus iki 2 cm storio. Pado R pusėje išlikęs molyje įspaustas medinis jo kraštas. Židinys galėjo būti visas įrėmintas stačiakampio formos medine konstrukcija. Panaši struktūra buvo aptikta Birutės kalne. Į R ir P nuo židinio buvusi virtuvė – čia rasti du sukiužę lipdytos kerami-

kos su gausiomis granito priemaišomis puodai (6 pav.). Vieno iš jų pakraštėlis rantuotas kuršiams būdingu X–XI a. ornamentu. Virtuvei priklauso ir perdegę akmenys į P nuo židinio, šalia kurių taip pat surasta lipdytos keramikos šukių. Dėl labai prastai išdegtos molio masės keramika suirusi, dalis jos išimta su gruntu tolesniam konservavimui ir restauravimui. Iš viso P1 surasta arti 300 keramikos šukių.

Į V nuo židinio aptiktas dar vienas nedidelis, tik 40 cm skersmens, ugniakuro padas, iškilęs šiek tiek aukščiau nei virtuvė H_{abs} 7,76 m. Šalia gulėjo perdegę akmenys, čia surastas stačiakampio formos galąstuvas (7 pav.), suiręs audimo staklių pasvaras. Greičiausia tai ūkinės paskirties erdvė.

Pastato centrinėje dalyje buvusi pagrindinė gyvenamoji erdvė. Čia ant grindų susiformavęs buitinių atliekų sluoksnelis su pavienėmis lipdytos keramikos šukėmis, išmėtytais žvėrių kaulais. Beje, buitinis užgyventas sluoksnelis yra dvigubas – greičiausia sanitariniais sumetimais senosios smėlio grindys, ant kurių prisikaupė atliekų, buvo užpiltos 3–4 cm storio švaraus balto smėlio sluoksniu, ant kurio vėl pradėjo kauptis to paties turinio atliekos. Įdomu, kad balto smėlio grindys palangiškių naudotos priimant vasarotojus dar ir XIX a. Atidengus iki įžemio šioje erdvėje smėlyje išryškėjo ir keletas 3–5 cm skersmens kuolaviečių, kurios sietinos ne su pastato konstruktyvu, bet su buitine žmonių veikla ką nors įsmeigiant į gruntą.

Atskira pastato funkcinė zona buvusi prie P sienos ir PV kampe. Čia taip pat išdėstyta keletas akmenų, kurie nesudaro aiškios struktūros. Tarp jų surasta lipdytos keramikos ir žvėrių kaulų. Pagal funkcinį erdvių išplanavimą galima spėti, kad tai poilsio vieta.

8 pav. Audimo staklių pasvarai in situ. R. Kranianiausko nuotr.
Fig. 8. Loom weights in situ.

Aiškiai išlikusi yra pastato P riba – čia aptiktas sudegęs apatinis rentinys, kurio išlikę iki 15 cm storio ir 4,5 m ilgio medgaliai. Rentinys guldytas ant smėlio. Už rentinio, pastato PR dalyje ir išsikišančius toliau į P už jo atidengtos ūkinės paskirties priestato liekanos. Šioje vietoje labai intensyviai koncentravosi sudegęs medis ir sukritęs molio tinkas. Tarp jų surasti 8 masyvūs apvalūs 10–11 cm skersmens audimo staklių pasvarai su skyle viduryje (8 pav.) Galima tik įsivaizduoti, kaip atrodė audimo staklių konstrukcija, sudegusi *in situ* su visu įtemptu audiniu.

Įėjimo-prieangio vietą iš pastato R pusės žymėjo dvi 30 cm skersmens, 50 cm gylio stulpavietės. Gyvenamasis pastatas užėmė apie 27 m^2, 1,5 m^2 sudarė prieangis ir daugiau nei 6 m^2 – ūkinis priestatas. Lyginant su kitais panašaus laikotarpio pastatais, šis pastatas yra didesnis nei vidutinis. Jis statytas atokiau nuo centro – Birutės kalno, kur pastatai labiau sugrūsti ir mažesni. Šį pastatą galima interpretuoti kaip atskirą sodybą, pastatytą naujai apgyvendintoje vietoje. Pastatas greičiausia nebuvo ilgai gyvenamas, jo aplinkoje kultūrinis sluoksnis siekia 10–15 cm. Angliukai, per-

9 pav. Ploto 1 bendras vaizdas į V. Antrame plane matyti Tiškevičių rūmai. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 9. General view of area 1 as seen from the W. Tiškevičius Palace is visible in the background.

degęs molio tinkas ir pavienės sudegusios konstruktyvo detalės liudija, kad pastatas sudegė dėl nelaimingo atsitikimo. Po gaisro greičiausia dar buvo bandoma išrinkti geresnius daiktus, tuo tarpu nepataisomai sudegęs turtas paliktas savo vietoje *in situ*. Gyvenvietė yra vienasluoksnė, turinti vienintelį apgyvendinimo horizontą, todėl archeologinės medžiagos interpretavimas yra gana tikslus.

Siekiant nustatyti tikslesnes gyvenvietės ribas, aplink P1 buvo iškasti 4 2x2 m dydžio šurfai. Intensyvėjantis kultūrinis sluoksnis tęsiasi į kalvelę, ant kurios stovi grafų Tiškevičių rūmai (9 pav.). Tyrimų autoriui atsitiktinai stebint Tiškevičių dvaro rūmų rekonstrukcijos darbus (vėlgi atliekamus be jokių archeologinių tyrimų), pavyko užfiksuoti lietaus kanalizacijos klojimo metu atidengtą tos pačios gyvenvietės sluoksnį (10 pav.), kuris nusikalstamai, be tyrimų, buvo perkastas tiesiant lie-

10 pav. Statant Tiškevičių rūmus ir tiesiant lietaus kanalizaciją perkastas kultūrinis sluoksnis. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 10. The cultural layer dug up in erecting Tiškevičius Palace and installing the storm drain system.

taus kanalizaciją. Dvaro rūmai pastatyti ant natūralios kalvelės, kuri buvo gyvenama taip pat kaip ir Žemaičių kalnelis ar Birutės kalnas. Ties rūmų R kraštu kultūrinis sluoksnis glūdi 1,3 m gylyje ir siekia iki 30 cm storio. Perkastoje vietoje pastebėtas tik vienas aiškiai išsiskiriantis jo horizontas su angliukais ir gausiu molio tinku.

Papildomai buvo apžiūrėta P1 aplinkoje iškasta laistymo tranšėja. Išmestos iš tranšėjos žemės patikrintos metalo detektoriumi, surasta žalvarinė žiedinė segė, datuojama X–XI a. (11 pav.). Apžiūrint tranšėją matyti kitų į rūmus einančių komunikacijų – dujotiekio, elektros kabelių, vandentiekio ir kanalizacijos – perkasimai, niokoję senosios gyvenvietės kultūrinį sluoksnį.

Apibendrinant turimus duomenis, galima teigti, kad į R nuo rūmų surasta gyvenvietė išlikusi 90x80 m (0,72 ha) dydžio plote. Visa senoji gyvenvietė užėmė didesnę teritoriją, į kurią reikia įjungti ir Tiškevičių rūmus. Papildomas plotas tokiu atveju sudaro apie 60x80 m (0,48 ha). Gyvenvietė skiriama kuršiams ir datuojama X–XI a.

Tyrimų ***plotas 2*** (P2) kastas apie 70 m į PV nuo grafų Tiškevičių rūmų (1 pav.). Tyrimų plotui vieta parinkta kaip ir pirmuoju atveju orientuojantis pagal iškastą tranšėją laistymo sistemos vamzdžiui. Čia vėlgi tranšėjos sienelėse aiškiai matėsi perkastas kultūrinis sluoksnis, prasidedantis iškart po velėna ir einantis gilyn iki pat tranšėjos dugno. Čia jis buvo daug intensyvesnis nei pirmojoje tranšėjoje, vizualiai buvo matyti, kad perkastas pastatas ir krosnis, iš tranšėjos išmesti perdegę

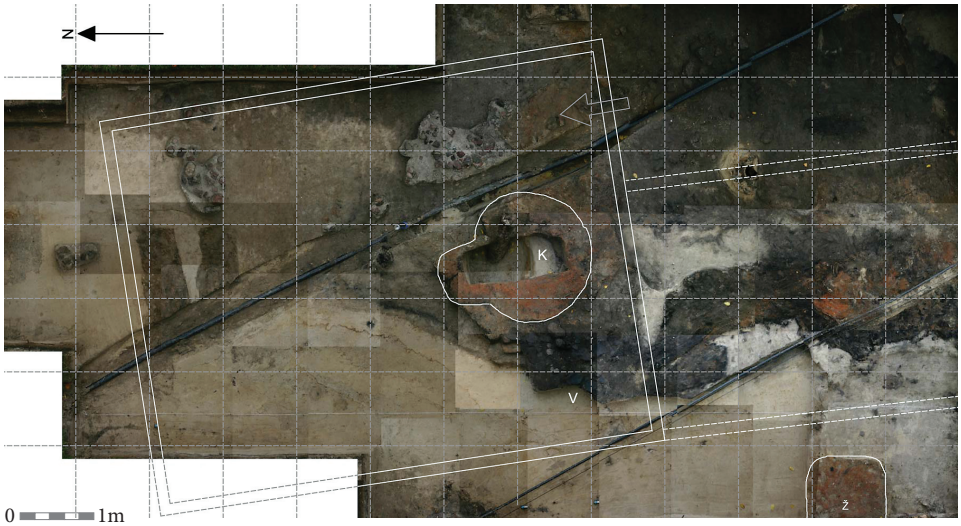
11 pav. Žalvariniai radiniai: ploto 1 aplinka – X–XI a. žiedinė segė; XII–XIII a. pradžios ploto 2 1 horizontas – pasaginės segės aguoniniais ir zoomorfinias galais, žiedas, įvija, apkalėlis, liežuvėlis. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 11. Bronze finds: in the vicinity of area 1 – a 10th–11th-century ring brooch; 12th – early 13th-century horizon 1 in area 2 – penannular brooches with poppy head and zoomorphic terminals, a ring, a coil bead, a fitting, and a buckle tongue.

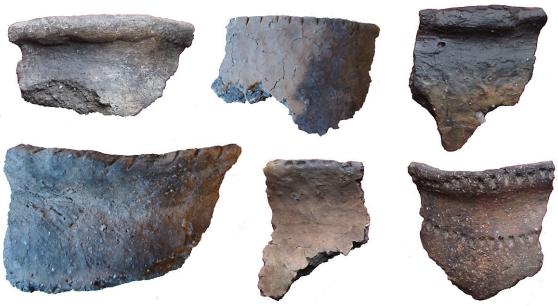
12 pav. Ploto 2 vaizdas į P. Matyti išryškinta pastato dėmė. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 12. View of area 2 looking E. The clear building stain is visible.

13 pav. Ploto 2 planas–fotomozaika, dalinai preparuotas 1 horizontas: v – virtuvė; k – krosnis; ž – židinys. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 13. Plan – composite photograph of area 2, horizon 1 being partially excavated: v – kitchen; k – stove; ž – hearth.

14 pav. Plotų 1 ir 2 lipdyta keramika. R. Kranianiausko nuotr. 0 5 cm

Fig. 14. Hand built ceramics from areas 1 and 2.

akmenys, keramika, gyvulių kaulai. Kultūrinis sluoksnis pastebėtas 8 m atkarpoje.

Ploto 2 (P2) pradinis dydis 5x10 m matuotas taip, kad spėjamo pastato suardyta krosnis patektų į ploto vidurį. Tyrimų eigoje plotas plėstas į visas puses iki bendro 85,5 m^2 dydžio. Žemės paviršius čia nežymiai aukštėja PR–ŠV kryptimi nuo H_{abs} 7,42 m iki H_{abs} 7,08 m. Nuėmus velėnos ir atvežtinio molio sluoksnį, 40 cm gylyje pradėtas atidenginėti kultūrinis sluoksnis – tamsiai pilkas smėlis su smulkiais angliukais, įvardytas kaip *1 horizontas*.

1 horizonto stratigrafija gana sudėtinga, nes ji nėra tolygi. Nuo pat pradžių plotą stengtasi orientuoti taip, kad jis apimtų spėjamo pastato perimetrą. Viršutinėje horizonto altitudėje, apie H_{abs} 6,80–6,90 m, atidengta kontrastuojančio tamsiai pilko smėlio su smulkiais pilkšvais ir juosvais degėsiukais stačiakampė dėmė – spėjamo *pastato* vieta (12 pav.). Kasantis giliau išryškėjo kelios akmenų struktūros. PR pusėje sluoksnis gana stipriai krito žemyn formuodamas šlaitą. Pastatas ir jo priklausiniai formavo gana įdomų ir neįprastą vaizdą (13 pav.).

P2 centrinėje dalyje išsiskyrė apardyta rausvo molio struktūra. Ji iš R pusės buvo perkasta tranšėjos. Padarytame tranšėjos pjūvyje

matėsi, kad po 15 cm storio molio mase yra 5 cm storio smėlio sluoksnis, giliau – 10 cm juodų degėsių ir perdegusių akmenų sluoksnis. Nuo pradžių spėta, kad tai kupolinės *krosnies* liekanos. Krosnis labai suardyta XX a. krosnies centre iškasant pailgą duobę, į kurią įstatytas rąstas. Perkasime surastas gėlių vazonėlio dugnelis. Nepaisant suardymų, krosnis ir jos struktūra gerai identifikuojama. Ji buvusi orientuota P–Š kryptimi, su pakura iš Š pusės. Bendras krosnies ilgis su pakura siekė 1,8 m. Pats krosnies kupolas buvęs apie 1,2 m skersmens, ovalo formos. Iš kupolo liko į R–PR nuo krosnies suslinkusio molio gabalai. Gerai išliko krosnies padas, kuris kaitrioje ugnyje įgavęs rausvą oksidacinį atspalvį. Po padu prieš pastatant krosnį kūrenta laužavietė – tai liudija degėsių ir akmenų sluoksnis.

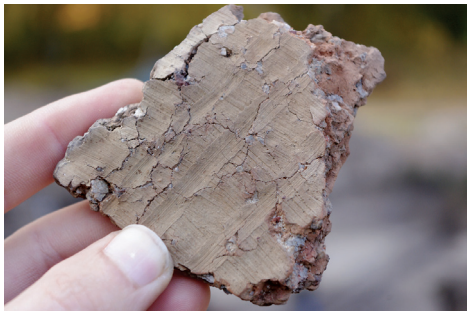
Į V prie krosnies prišlieta virtuvė. 2x1,5 m erdvėje sudėta keliolika vidutiniškai 10–15 cm skersmens lauko akmenų. Dalis akmenų perdegę, tarp jų surasti 3 akmeniniai tinklų pasvarai. Tarp akmenų gausiai pasklidę keramikos, daugiausia lipdytos (14 pav.), dekoruotos kuršiams būdingais ornamentais – ranteliais, linijomis kaklelio ir petelių vietoje. Dalis šukių žiestos, su tradiciniu bangelių ir horizontalių linijų motyvu (3 pav.). Preparuojant virtuvę *in situ* surasti bent 3 sukiužę puodai, kurie dalinai konservuoti vietoje ir iškelti su gruntu. Iš viso P2 surasta apie 450 keramikos šukių.

Už krosnies į Š 4x3,5 m dydžio plote atidengta tamsesnio pilko smėlio dėmė, identifikuojama kaip pastato Š dalis. Čia surastos dvi nedidelės akmenų sankaupos, sietinos su R siena. Pats pastatas buvo rentinis – kasant pastato Š dalį stulpaviečių neaptikta. Pilkoje pastato dėmėje surasta prastai išlikusi bronzinė pasaginė segė aguoniniais galais (11 pav.), nedidelių keramikos gabaliukų, puoštų bangelės motyvu, žalvariniai įvija ir apkalėlis, natūralaus gintaro gabaliukas. Sprendžiant iš surastų radinių, pastatas ir 1 horizontas datuojami XII a.

Pastato Š dalis turėjusi įėjimą iš P, šalia krosnies. 1 horizontas P2 PR dalyje leidosi žemyn iki H_{abs} 6,07 m, suformuodamas šlaitą. Čia aptiktas nedidelių 6–10 cm skersmens akmenų grindinukas. Jis 1–1,12 m pločio ir 2,4 m ilgio, sudėtas ant šlaito, vedė prie įėjimo į pastato Š dalį. P1 P dalis ir šlaitas buvo užpustyti smėlio.

Grindinuko gale po pustyto smėlio sluoksniu prasidėjo drėgnas durpingas sluoksnis su gausia organika, kuris vis dar sietinas su 1 horizontu. Šiame sluoksnyje surasta tos pačios žiestos keramikos, dalis audimo staklių pasvaro, gyvulių kaulų, molio tinko. Čia kasimo darbus labai apsunkino besikaupiantis vanduo ir slenkantis smėlis. P2 PR kampe buvo padarytas gręžinys. Durpės ir organikos sluoksnis siekė apie 1,1 m storį iki H_{abs} 4,90 m. Šiame gylyje pastebėtas 2–3 cm storio sapropelio sluoksnelis, liudijantis čia buvus užpelkėjusį vandens telkinį. Grindinukas interpretuotinas kaip prieiga iš pastato prie vandens telkinio.

Į P nuo krosnies tęsėsi tas pats pastatas. Jo P dalis pastatyta ant šlaito, besileidžiančio į vandens telkinį. Labai aiškios pastato V ir R ribos, apibrėžtos gausaus degėsių ir perdegusio molio sluoksnio. Čia pastato plotis siekė apie 4 m, ilgis – daugiau nei 4,5 m, tiksli P riba nenustatyta. Pastato P dalis, kaip ir virtuvė su krosnimi, buvo sudegusi, šalia V sienos gulėjo 3,4 m ilgio suanglėjęs Y formos statramstis, nugriuvęs ir užverstas molio tinku ir degėsiais. P dalyje surastas galąstuvėlis su skylute virvutei. Ši pastato dalis greičiausiai buvusi

15 pav. Lipdytos keramikos šukė, puošta tinklo ornamentu, iš ploto 2, 2 horizonto. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 15. A sherd of hand built ceramics with a reticulate design from horizon 2 in area 2.

ūkinės paskirties, tuo tarpu Š – gyvenamoji.

P2 ŠR kampe tyrimų metu pradėjo dengtis dar vieno pastato galas. Čia surasta perdegusių akmenų, gintaro gabalėlis, keramikos šukių, bronzinė pasaginė segė zoomorfiniais galais (11 pav.). R sienelėje 45 cm gylyje pradėjo ryškėti molio sluoksnis – greičiausiai dar vienos krosnies padas. Čia P2 neplėstas, paliekant pastatą netyrinėtą ir nesuardytą.

1 horizonte P2 PV krašte atidengtas dar vienas molinis krosnies ar židinio padas. Išlikusi tik viršutinė 100x80 cm dydžio jo dalis. Pats padas nusitęsė į V sienelę. Pastato kontūras neišliko, nes sluoksnių stratigrafija kyla į V ir dingsta. Žemės paviršius čia niveliuotas tvarkant parką ir į V nuo P2 buvusi gyvenvietės dalis yra sunaikinta. Šurfuose, kastuose šalia esančiame Mažosios Birutėlės kalnelyje, kultūrinio sluoksnio neaptikta.

Nuėmus 1 horizontą kastas šviesiai geltonas pustytas smėlis, atkartojantis P2 reljefą – V dalyje storesnis, žemėjantis ir plonėjantis į R pusę. Supustytame smėlyje aptikta stambokų, iki kelių centimetrų skersmens molio tinko gabaliukų, tinklo raštu perbraukiant pirštais puošta keramikos šukė (15 pav.). Š P2 dalyje pustytas smėlis pereina į tamsiai pilką smėlį H_{abs} 6,40 m – *2 horizontą*. Šio horizonto juosvesnis senasis žemės paviršius geriau išsiskiria tik R sienelėje. Jame užstatymo pėdsakų ne-

16 pav. Ploto 2 vaizdas į PR. Atkastas medinės konstrukcijos 3 horizontas. R. Kranianiausko nuotr.

Fig. 16. View of area 2 looking SE. Unearthed wooden structures from horizon 3.

aptikta, surasta tiktai labai erodavusios lipdytos keramikos. Vietomis pasitaikė keletas gyvulių kaulų, kurių nebebuvo įmanoma išimti, tik fiksuoti jų įspaudus smėlyje. Pastebėtas ir žalvarinio dirbinuko įspaudas smėlyje. Aiškių radinių sluoksnio datavimui nėra, nebent retrospektyviai jį galėtumėme skirti XI a.

Po horizontu 2 vėl kastas šiek tiek šviesesnis 5–15 cm storio smėlis be radinių. Greičiausiai tai antrajame horizonte besiformavusio dirvožemio palikimas. Vietomis smėlis labai geležingas, kas liudija žemai esančius gruntinius vandenis. Po šiuo smėliu atidengtas labai aiškiai akcentuotas *3 horizontas*, kuris pateikė daug malonių siurprizų.

P2 ŠV dalyje šis horizontas yra gana aukštai – H_{abs} 6,20 m. Ties R sienele jis krenta į šlaitą iki H_{abs} 5,67 m. Jo viršuje aiškiai išsiskiria 2–3 cm storio humuso sluoksnelis – senasis žemės paviršius. ŠV P2 dalyje atidengta nedidelio pastato dalis. Pastatas prastai išlikęs, iš jo tik dalinai galima nustatyti 3x4 m dydžio perimetrą, kuriame koncentravosi smulkūs angliukai. Prie pastato Š sienos buvo 50x30 cm dydžio ovalus molinis židinio padas. Į V nuo židinio pado sudėti nedideli 4–7 cm skersmens neperdegę nugludę pajūrio akmenukai. Šalia židinio surinktos kelios smulkios lipdytos keramikos šukės su stambiomis granito priemaišomis. Židinio pado altitudė H_{abs} 6,15 m. Pastatas vėlgi pastatytas ant šlaito, buvęs rentinės konstrukcijos. Jo vietoje kultūrinis sluoksnis nėra storas, 3–6 cm, giliau pereinantis į natūralų baltą pajūrio smėlį – įžemį.

Nuo pastato į P senasis žemės paviršius žemėja ir ties H_{abs} 5,60 m nueina žemyn į gruntinius vandenis. Šioje vietoje pasiektas kadaise čia tyvuliavusio vandens telkinio senasis krantas. Ties P2 viduriu, į P pusę atidenginėtas smėlio ir suplautos organikos – smulkių šakelių sluoksnis. Šiame sluoksnyje P2 PV dalyje atkastos gerai išsilaikiusios medinės *konstrukcijos* (16 pav.). Šias konstrukcijas sudarė daugiau kaip 20 medinių rąstelių, sugulдytų R–V kryptimi, ir pora rąstelių, gulinčių po jais Š–P kryptimi. Rąsteliai 8–12 cm skersmens, 0,8–2,5 m ilgio, yra nužievintos ir aptašytos spygliuočių medienos, 3 iš jų nusmailintais galais. Tarp rąstelių susiformavęs organikos atliekų – žievės, šakelių, durpės – sluoksnis. Konstrukcijos Š gale sukalti 8 vidutiniškai 4 cm skersmens kuoliukai, einantys eile, ir primenantys tvorelę. Vienas iš skersinių rąstelių orientuotas Š–P kryptimi ir yra stambesnis – 20 cm skersmens, pagamintas iš skeltos medienos, 30 cm ilgio smaigaliu.

Rąsteliai sukloti pelkėtoje vietoje, prie pat kranto. Greičiausia tai medgrindos – kelio palei vandens telkinį dalis arba išgrįstas priėjimas prie vandens. Dalis rąstelių nusmailinta, greičiausiai jie buvo sukalti kaip poliai, nors kaip poliai nepanaudoti ir palikti gulėti pakrantėje kartu su nenusmailintais. Konstrukciją galėtume interpretuoti ir kaip ūkinės veiklos vietą prie vandens. Tarp rąstelių rasti tik pavieniai stamboki degusio molio tinko gabaliukai ir nedideli lipdytos keramikos fragmentai. Aiškios medžiagos konstrukcijos datavimui nėra, tad buvo paimti medienos pavyzdžiai C_{14} datavimui ir į šį klausimą bus galima atsakyti ateityje. Retrospektyviai konstrukcijas galėtume datuoti X a., nors tai tik spėjimas.

Norint lokalizuoti kultūrinio sluoksnio paplitimą, aplink P2 iškasti 4 2x2 m dydžio šurfai, kuriuose, deja, aptikti tik humuso sluoksneliai be aiškaus apgyvendinimo pėdsakų. Vertinant sluoksnių stratigrafiją šurfuose ir P2 aišku, kad į V, ŠV ir PV gyvenvietės kultūrinis sluoksnis stipriai kilo į viršų. Kažkada čia buvusi kalva, kurios R šlaite gyventa. Da-

bar ji niveliuota ir negrįžtamai prarasta. Galima spėti, kad tai buvo padaryta tvarkant parką ir formuojant kelią priėjimui prie Birutės kalno. Išlikusi gyvenvietės dalis tęsiasi į R ir PR – Žemaičių kalnelio link, kur kultūrinių sluoksnių stratigrafija leidžiasi žemyn ir jie yra užpustyti smėliu. Rožių sodas ir pieva, esanti tarp Tiškevičiaus rūmų ir Žemaičių kalnelio, yra spėjamas užpustytas vandens telkinys, aplink kurį spietėsi senovės gyvenvietės.

Tyrimų eigoje surinkti duomenys suteikė naujų žinių viduramžių pastatų archeologijai. Du tyrinėti pastatai yra sudegę su savo inventoriumi, gana tiksliai identifikuojamomis struktūromis, funkcinėmis erdvėmis ir planigrafija. Pirminė tyrimų medžiagos analizė taip pat leis naujai pažvelgti į pajūrio gyvenviečių erdvinį išsidėstymą apgyvendinant dinamišką pakrantės kraštovaizdį. Čia, atokiau nuo centro, kelių hektarų erdvėje buvo pasklidusios šeimų sodybos, derlingus žemės naudmenis paliekant tolokai rytuose.

Radiniai perduoti į MLIM.

The Curonian settlement on the grounds of Palanga Manor

In 2010, the BRIAI conducted a field evaluation and excavation on the grounds (botanical park) of Palanga Manor. The basis of the investigation was the unknown archaeological site discovered during the park's renovation. In digging a sprinkler system trench, cultural layers from unknown settlements were destroyed to the E and SW of the manor palace. The investigation was conducted in two parallel stages. The aim of the first stage was to conduct an evaluation on the park's grounds at the sites foreseen for sprinkler system, drainage, and lighting cable trenches. The aim of the second stage was the complete excavation of the newly discovered settlements and the investigation of the segments destroyed during the construction work.

41 test pits (a total of 150 m^2) were excavated during the evaluation. The pits were dug down to the cultural layer so as to disturb it as little as possible. In this way only the location of the cultural layer was identified for monument preservation purposes. The space in which the evaluation was conducted is distinguished by a specific geological structure affected by postglacial processes, i.e. the Baltic Sea transgressions and blowing sand. As a result, the continental sterile soil formed by the glaciers is not encountered, and a cultural layer could have been destroyed or covered with sand (Fig. 2). During the evaluation, it was determined that a 3 ha area on a relief elevation, which is called an embankment of a Baltic glacial lake and is in the E part of the park, was inhabited (Fig. 1). The hand thrown ceramics (Fig. 3) and a piece of silver alloy of Scandinavian origin (Fig. 4) found on the surface of the cultural layer in several test pits allow the period this site was inhabited to be dated to the 10th – early 13th centuries.

During the evaluation, it was determined that it is necessary to combine Birutė Hill (Fig. 1:1) and Žemaičiai hill (Fig. 1:2), which had been considered separate settlements, into one complex. A cultural layer of sand with small pieces of charcoal, clay daub, and charred stones was discovered about 400 m to the N of Birutė Hill in a local settlement remote from the centre.

During the excavation, two areas: P1 (66 m^2) and P2 (85.5 m^2) were excavated. Area 1 (P1) was excavated about 60 m to the E of the Count Tiškevičius palace (Fig. 9). Two cultural layer horizons were discovered in P1: a late 19th-century horizon from the period of

the palace's construction and under a layer of blown sand, a 10th–11th-century settlement horizon. The remains of a log building that had burnt down were unearthed and recorded on the edges of P1 (Fig. 5). The building's structures are clearly identifiable: at the N wall it had a rectangular hearth, in the NE corner a kitchen with cracked pots *in situ* (Fig. 6), and in the NW corner a working area with a second hearth. On the N, the building had an addition, in which stood a loom that had burnt and collapsed with loom weights *in situ* (Fig. 8). The hand built ceramics discovered in the building (Fig. 14) and the ring brooch tossed out of the trench dug beside the excavated area (Fig. 11) allow the settlement to be dated the 10th–11th centuries.

Area 2 (P2) was excavated about 70 m to the SW of the Count Tiškevičius palace (Fig. 1). The settlement stratigraphy here is multilayered with three clearly distinguishable inhabitation horizons. A building stain was unearthed in the upper horizon immediately below the park field's sod (Fig. 12). After expanding P2, the building's entire perimeter, the structures of which can, like those of the building in P1, be identified with sufficient precision (Fig. 13), was unearthed. Against the building's S wall were a dome stove and a kitchen with cracked pots. The entrance from the SE corner was had stone paving. The log construction building also had a utility room addition on the S side. The upper horizon should be dated to the 12th–13th centuries.

The stratigraphy of the P2 layers had a clear decline towards the SE. The structures of the upper horizon building lay on a slope. Stone paving led down to a layer with organic material, i.e. peat with tree branches, which was unearthed in the very SE corner. The sapropel layer discovered here at H_{abs} 4.90 m after making a borehole attests to a boggy body of water, which was confirmed by further excavations.

The second horizon contained no clear traces of inhabitation and was distinguished as a layer of sand with humus, i.e. the old ground surface, and a layer of blown sand, which contained a large piece of clay daub and hand thrown ceramics with a shallow reticulate design (Fig. 15). Under the blown sand horizon was unearthed a third horizon, which yielded a pleasant surprise. In the S part of the P1 trench were discovered well preserved wooden structures (Fig. 16), i.e. sharpened wooden logs laid side by side and probably part of a wooden road – boardwalk laid on the edge of the body of water. The relief in the N part of the excavated area rose upwards, forming the former shore. On it stood a small log cabin, from which a stain of small pieces of charcoal with clay daub as well as a clay hearth pad survived. The fragments of hand built ceramics discovered in the third horizon do not allow it to be precisely dated, but it is probably also from the early Medieval period. It will be possible to answer this question more precisely after the wood samples have been radiocarbon dated.

The evaluation using test pits in the vicinity of P1 and P2 showed that the entire hill, where the Tiškevičius palace stands was inhabited. The cultural layer destroyed during the construction work was accidentally noticed in digging a storm drain system (Fig. 10) beside the palace. After this investigation, it was discovered that a fairly large area, which had a clear centre, a fortified settlement on Birutė Hill and widely scattered peripheral farmsteads, had been inhabited in Palanga in

the early Middle Ages. The investigation yielded new material for learning about the early Medieval buildings and the interpretation of the dynamic settlement of the shore landscape.

Laurynas Kurila

Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2010 m. vykdant bendrą LII, VU ir KKRD mokslinį projektą „Archeokraštovaizdis“, atlikti archeologiniai tyrinėjimai Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietėje (UK 17197) (Švenčionių r.). Projekto metu rinkti duomenys apie Baliulių kaimo apylinkių mikroregiono priešistorinio apgyvendinimo raidą. Archeologiniais tyrinėjimais Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietėje siekta patikslinti šio objekto datavimą.

Baliulių piliakalnis yra Zalavo miške, Meros dešiniajame krante, 100 m į PR nuo buvusio geležinkelio (dabar naudojamo kaip kelias) tilto per Merą, į PR nuo Baliulių ir į ŠV nuo Merionių I kaimų. Jo aikštelė apie 27x25 m dydžio, šlaitai – 7–8 m aukščio. Aikštelės Š, R ir P pakraščiuose yra 14 m pločio ir iki 3 m aukščio pylimas. Piliakalnio papėdėse yra 10–15 m pločio ir 1,5–3 m gylio griovys. Už jo yra antras 8 m pločio ir 1,5 m aukščio pylimas, o už šio – antras nežymus griovys. Piliakalnio V dalis nuplauta Meros. Jo aikštelėje XIX–XX a. buvo sentikių kapinės. Papėdės gyvenvietė yra į P nuo piliakalnio. Tai – apie 2,5 ha ploto aukštuma, juosiama Meros vingio ir pelkėtos žemumos (*LPA*, V., 2005, t. III, p. 64). Paminklas iki šiol buvo netyrinėtas. Pagal išvaizdą piliakalnis datuotinas II tūkst. pradžia.

1 pav. Perkasa 1 iš P pusės. L. Kurilos nuotr.

Fig. 1. Trench 1 as seen from the S.

Archeologinių tyrinėjimų metu papėdės gyvenvietės centrinėje dalyje, 60 m į P nuo piliakalnio P šlaito ištirta 5x2 m dydžio ***perkasa 1*** (10 m² plotas). Perkasos vietoje miškožemio sluoksnis buvo 5–13 cm storio. Giliau jis perėjo į kultūrinį sluoksnį – rusvai pilką smėlį. Sluoksnių riba neryški, aiškiau matoma tik sienelėse. Kultūrinio sluoksnio storis – 8–27 cm (1 pav.). Apatinė jo dalis buvo šviesesnė ir mažiau intensyvi, tačiau aiškesnių horizontų jame neišsiskyrė. Sluoksnyje buvo pavienių smulkių ir stambesnių degėsių, apdegusių ir suskilinėjusių akmenukų. Riba tarp kultūrinio sluoksnio ir įžemio irgi buvo neryški, ji fiksuota sąlyginai.

Kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje perkasos Š dalyje atidengtos 4 apie 47x28, 73x49, 75x36 ir 50x25 cm dydžio bei atitinkamai 8, 33, 34 ir 11 cm gylio dėmės (duobės?), užpildytos šviesesne ar tamsesne pilka degėsinga žeme. Jų kontūrai buvo neryškūs. Būdingų žmogaus veiklos pėdsakų šiose duobėse neužfiksuota. Tikėtina, kad jos buvo natūralios kilmės (medžių liekanos).